

Funkcionalna pismenost/nepismenost v življenju in na delovnem mestu ni le vprašanje mlajših, je tudi vprašanje starejših

Oglejmo si primer: V samopostrežni restavraciji si stranka želi, da ji postrežejo z joto. „Ampak, lepo vas prosim, ne preveč, le pol krožnika. »Šef je rekel, da moram napolniti krožnik«. »Razumem, a jaz ne maram polnega krožnika«. Plačala bom, kar je treba, le eno vas prosim, dajte mi le pol krožnika“. Strežnica je v zagati. Šef je rekel, šefa je treba ubogati. Krožnik je treba napolniti do konca. «Dajte mi, prosim, joto v to majhno skodelico. Samo toliko prosim« Strežnica nazadnje kljub protestom stranke napolni dve majhni skodelici. Šef je rekel...« Rezultat? Stranka ni prišla nikoli več. Restavracija je izgubila del dohodka, ker funkcionalno nepismena strežnica ni imela količinske predstave, ker je odvisna, preplašena, ker svojega dela ne zna umestiti v širšo sliko in ne ve, da če porabi manj jote, ustvari več dobička«.

Prikazali smo preprost primer, a takih primerov funkcionalne nepismenosti na delovnem mestu je veliko. Največkrat niti ne pridemo do slabega branja in pisanja, ki se zmeraj omenjata v povezavi s funkcionalno nepismenostjo. Procesi komunikacije v razvitih državah so namreč takšni, da je zanje potrebno branje in pisanje. Kdor slabo bere, slabo piše, slabo razume, slabo uporablja znanje, je funkcionalno nepismen.

Prekarizacija odnosov, osamljenost, izključenost iz družbenih procesov, odvisnost, dejstvo, da se ljudje čutijo manjvredni, ima posledice, ki se kažejo v funkcionalni pismenosti/nepismenosti. Funkcionalno nepismeni so potisnjeni, v »kulturo tišine«, če lahko uporabimo izraz Paola Freira. Se skrivajo za svojimi strategijami pobega.

Ne igraymo se s koncepti

Leta 1970 so Francozi uvedli neologizem **funkcionalna nepismenost** ali ***l'illétrisme*** fonctionnel pri čemer l'illétrisme pomeni neukost, nenačitanost itd. Angleži govorijo o illiteracy, kar pomeni nepismenost. Evropska unija se je odločila, da bo funkcionalno nepismenost imenovala preprosto nepismenost. Med obema konceptoma pa je ogromna razlika. Nepismenosti, nealfabetiziranosti je v Evropi malo, torej problema s (funkcionalno) nepismenostjo ni! Kakšna zmota! Funkcionalne nepismenosti ne rešujemo enako kot nepismenost. Funkcionalna pismenost se namreč prične pri večji družbeni pravičnosti, pri boljšem dostopu do kulture, znanja, za vse, seveda, ne le za izbrance.

Zaradi neopredeljenosti funkcionalne nepismenosti, imamo neustrezno politiko, neustrezno animacijo za izobraževanje, neustrezne predpisane vsebine izobraževanja!, neustrezne izobraževalne programe. Zapravljamo denar, zapravljamo čas! Funkcionalna nepismenost ne pomeni, da ne znamo tega ali onega. Pomeni dosti več. Da nismo dosegli tiste stopnje pismenosti, ki nas naredi neodvisne, zmožne učenja, samostojnega učenja iz okolja, zmožne presoje.

Kaj je funkcionalna nepismenost

Nepismeni so tisti, ki niso bili v šoli. Funkcionalno nepismeni pa so bili v šoli, vsekakor, a se tam niso naučili dovolj, da bi se kasneje lahko učili sami iz okolja. Funkcionalno nepismeni so, ker je bilo njihovo šolanje neustrezno, lahko tudi preveč elitistično, preveč oddaljeno od življenja, nekoristno. Funkcionalno nepismeni so postali, ker so jih učitelji zmeraj zaobšli, ker je kot po čudežu zmeraj zazvonilo, ko bi se bilo treba ukvarjati z njimi, doma pa jim niso mogli pomagati. Njihova družinska kultura je bila preveč oddaljena od kulture, ki jo goji šola, tako da tam, v družini niso dobili dovolj *kulturnih kompetenc*.

Recimo bobu bob. Funkcionalna nepismenost je nekaj drugega kot nepismenost!

Pisne, bralne, numerične spretnosti, kognitivne spretnosti, kulturne kompetence funkcionalno nepismenih so na prenizki ravni za samostojno funkcioniranje v družbi. Največkrat funkcionalno nepismenost povezujemo z leti in usmeritvijo šolanja. Na prag funkcionalne pismenosti stopimo šele z dokončanjem gimnazije. Poklicna šola v 21. stoletju ni dovolj! *Funkcionalno nepismeni so tisti »ki so zavrti ali omejeni v svojem delovanju v socialnem okolju, kajti mislijo, da ne znajo- ali pa zares ne znajo dovolj brati in pisati«* Tako trdi UNESCO. Pomembno v tem UNESCO-vem opisu je dejstvo, da branje in pisanje nista zgolj spretnosti. Pomembno je, koliko sta ti dve spretnosti funkcionalni, kaj pomenita za sodelovanje v družbi, po drugi strani pa je pomembno razumeti, kaj funkcionalno nepismen človek občuti.

Šele nedavno smo pričeli funkcionalno nepismenost obravnavati kot družbeno vprašanje. Prej je za svojo funkcionalno nepismenost bil kriv človek sam. V vseh zgodbah funkcionalno nepismenih je tako navzoč sram, zaznati je napor, ki je bil potreben, da svoje stanje skrijejo pred drugimi. Takšne strategije, za katerimi se funkcionalno nepismeni skrijejo, so velikokrat uspešne. Gre za strategije pobega, skrivanja, preživetja. Ljudje živijo v nenehnem strahu, da jih bodo lepega dne odkrili. Zato funkcionalno nepismeni živijo pod velikim pritiskom.

Naj razložimo! Ker nekateri slabo berejo in pišejo, se znajdejo pred vrsto težav in njihova zmožnost sodelovanja v družbi je močno zmanjšana. Funkcionalno nepismeni so na nizko kvalificiranih mestih in na mestih, ki jih drugi ne cenijo in danes je le malo delovnih mest, kjer obvladovanje branja in pisanja ne bi bilo potrebno. Funkcionalno nepismeni skoraj nikoli ne napredujejo na delovnem mestu in se ne povzpnejo po socialni lestvici. Sodelovanje funkcionalno nepismenih v prostočasnih in kulturnih dejavnostih zastane in sodelovanje v politiki je omejeno.

Izobraževanje malo izobraženih starejših delavcev na SUTŽO

Funkcionalna nepismenost je nekaj, česar na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje ni moč srečati, boste dejali. A temu ni tako! Že pol leta tam teče usposabljanje za malo izobražene starejše delavce, učenje angleščine in računalništva, ki je deležno finančne podpore MIZS in Evropske unije. V pripravi je tudi mednarodni projekt: LearnersMot Kako sprožiti pri malo izobraženih primarno motivacijo za izobraževanje....Izvedene so bile raziskave.

